

KORREKSION PEDAGOGIKADA BOLALARNING MULOQOT KO'NIKMALARINI SHAKLLANTIRISH

*Buxoro davlat Pedagogika instituti
Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
(maktabgacha ta'lim) yo'nalishi 2-kurs magistranti
Ne'matova Shirinoy Nizomiddinovna*

Annotatsiya: Bilimli shaxsni tarbiyalashda bolani ruhiy jarayonlarining rivojlanishini, ayniqsa, imkoniyati cheklangan, alohida yordamga muhtoj bo'lgan bolalarning ruhiy jarayonlari xususiyatlarini bilish maxsus mutaxassislar uchun katta ahamiyatga ega. Interfaol usuli nafaqat ta'limda, balki tarbiyada ham, ayniqsa, yaxshi natija keltiradi..

Kalit so'zlar: texnologiya, korreksoin pedagogika, innovatsiya, ko'nikma, metod, Landolt namunasi.

O'qituvchi o'z nuqtayi nazaridan kelib chiqib fikr bildiradi. Chunki o'quvchilarga yangi interfaol usullarda dars berish orqali ularda fanga bo'lgan qiziqish va bilim, malaka ko'nikmalarni shakllantirishda mustahkam asos bo'ladi. O'qitishning interfaol usulari ta'lim jarayonida guruhiy tenglikni hamkorlikdagi faollikni ta'lab etadi. Ta'lim jarayonida interfaol usullardan foydalanish ijtimoiy darslarni o'qitishda yordam beruvchi va qo'l keluvchi usullardir. Ta'lim jarayonida interfaol usullardan foydalanish o'quvchilarga yuqori samara berish bilan birga ularni psixologik bilimlarni yanada chuqurroq o'rganadi. Eshitishida nuqsoni bo'lgan bolalar diqqatini tekshirishda bolalarning yosh hamda nutqi rivojlanganlik holatiga muvofiq metodikalar tanlab olinadi. Maktab yoshidagi eshitishida nuqsoni bo'lgan bolalarning turg'un diqqatini tekshirishida Landolt namunalaridan (shaklli, raqamli, harfli jadval) foydalaniladi. Aqliy hujum metodi Aqliy hujum metodi talabalarning o'rtaga tashlangan masalaga faol munosabat bildirishlarini ta'minlashga imkon yaratadigan, foydalanishga qulay metodlardan biridir. Bu metod qo'llanilayotgan paytda o'quvchilar o'zlarini erkin his qiladilar va shaxsiy fazilatlarini namoyon qiladilar. Bunda avval munozara uchun tanlangan mavzu umumiy tarzda qisqacha izohlanadi va o'quvchilar hukmiga tashlanadi. O'quvchilar kichik guruhlariga ajratilib masala yuzasidan o'z munosabatlarini o'rtaga qo'yadilar. Kichik guruhlar tomonidan ma'qul ko'rilgan fikrlar doskaga belgilab boriladi. Turli qarashlardan iborat umumiy fikrlar platformasi hosil qilinadi. Har bir kichik guruhning xulosasiga alohida rag'bat ko'rsatiladi. Aqliy hujum metodini qo'llash bo'yicha savollar:

1. Fonetika nimani o'rgatadi? Javob variantlari:
1.Nutq tovushlarini. Izoh.

2. Yo‘q, so‘zlarni. Izoh.

2. Talaffuzulyatsion fonetikada nimalar o‘rganilishini misollar yordamida tushintiring Javob variantlari:

1. Javob. Izoh. 2. Javob: Izoh.

3. Leksikologiya bilan semasiologiyaning farqi bormi? Javob variantlari: 1. Bor, birinchisi tilning lug‘at boyligini, ikkinchisi so‘zlar ma‘nosini o‘rganadi. 2. Yo‘q, har ikkisi ham bir so‘zning ikki tildagi ko‘rinishi. Boshlangich sinflarni o‘qitish jarayonida quyidagi yangi pedagogik texnologiyalardan foydalanish tavsiya qilinadi. «3 si 1» (uchtasi birda) metodi Bu metod mutaxassislar tomonidan ishlab chiqilgan va hozirgi kunda ta‘limda muvaffaqiyat bilan keng qo‘llanib kelinayotgan uchta metodni birlashtirib qo‘llashni nazarda tutadi. Ya‘ni: aqliy hujum, forum va inferens metodlari. Dars jarayonida ba‘zan birgina metodni qo‘llash yetarlicha bo‘lmaydi. Boshlangich sinf o‘quvchilari qiziqishini inobatga olib boshqa metodarni ham bir dars mobaynida me‘yorni unutmagan holda qo‘llash yaxshi samara berishi mumkin. Ma‘lumki, ko‘pgina metodlar maktab o‘quvchilari saviyasiga mo‘ljallab ishlab chiqilgan. Boshlangich sinf o‘quvchilari mustaqil fikrlashi, voqelikka tanqidiy, mantiqiy va shaxsiy munosabatini bildira olish bilan narsa hodisalar xususiyatlarini o‘rganishni xohlashadilar. Shularni hisobga olib darsda turli metodlarni sintezlash, samarador jihatlaridan erkin va ijodiy foydalanish maqsadga muvofiq bo‘ladi. «3 si 1» metodining yaxshi tarafi shundaki, dars materialini hisobga olib turli metod elementlarini ixtiyoriy ravishda birlashtirib qo‘llash imkoniyati mavjud. «3 in 1» metodining afzalliklari

1. O‘qituvchining dars mavzusiga mos metodlarni tanlash huquqiga egaligi.

2. O‘quv jarayonida qo‘llaniladigan texnik vositalarning mavjudligi va sharoitga moslashishning qulayligi.

3. Boshlang‘ich sinf o‘quvchilari tayyorgarligi, mavzuni qay darajada qamray olishiga ko‘ra eng ma‘qul metodlarni tanlashga qulayligi.

4. Boshlang‘ich sinf o‘quvchilari sonidan kelib chiqib metod tanlash imkonining mavjudligi.

5. Vaqtni hisobga olib mavjud metodlarning eng muhim elementlarni tanlash imkoniyatining mavjudligi.

6. O‘tilayotgan mavzuga boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining erkin munosabat bildira olishi.

7. Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining voqelikka farqli jihatlardan yondashish mumkinligini anglashiga yordam berishi.

8. O‘ziga ishonch bildirilayotganligini muntazam his qilishi natijasida o‘quvchilarda ilmiy munosabat bildirish malakasining shakllanishiga yordam berishi.

«3 si 1» metodning kamchiliklari

1. O'qituvchi – o'quvchi munosabati va o'rtadagi farq saqlanib qoladi. O'qituvchining xulosasi muhim bo'lib qolaveradi. Muammolar yechimida o'qituvchi munosabati yetakchilik qiladi.

2. Guruhdagi barcha boshlangich sinf o'quvchilarining faolligini ta'minlashning imkonsizligi.

3. Munozaralar sababli yuzaga keladigan shovqinning mavzuning tushunilishiga salbiy ta'sir ko'rsatishi.

Eshitishida nuqsoni bo'lgan bolalar o'yin yakunida ragbatlantirish, ularni o'z kuchiga ishonish hamda muloqotga faol kirishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Eshitishida nuqsoni bo'lgan bolalarning ta'lim - tarbiya jarayoni samarasi natijalarga erishishi va nutqni muloqot quroli sifatida shakllantirishda muhim omil hisoblanadi. Nuqsonli bolalarda xayol, ayniqsa, yosh bolalarda o'ziga xos xususiyat, ko'rinishga ega. Eshitish qobiliyati buzilgan bolalardagi xayolning o'ziga xosligi ulardagi og'zaki nutq va mantiqiy tafakkurning kechikib shakllanishi bilan uzviy bog'liq. Ko'rish tasavvurlari har doim ham kerakli darajada tahlil etilmaydi. Shu sabab ular tomonidan yangi predmetlar tahlili qiyosiy amalga oshadi. Demak, nuqson: ko'rishmi, eshitishmi, aqliymi, nutqmi baribir xayol jarayonlarining kechishiga, shakllanishiga, rivojiga o'z salbiy ta'sirini o'tkazmay qolmas ekan. Bu deyarli isbot, tushuntirish talab etilmaydigan haqiqatdir. Lekin, bu taassurotlarni qancha erta, muvaffaqiyatli korreksiyalasak o'quvchilarda xayol jarayonlari shunchalik tez va to'liq rivojlanishi mumkin. Bu jarayonning tafakkur bilan chambarchas bog'liqligini e'tiborga olsak, masalaning mohiyati yanada tezroq ravshanlashadi. Xayol shaxsning intilishi, talablari bilan ham belgilanadi. Ko'rgan, eshitgan, bilgan narsalar obrazlari xotiramizda saqlanadi. Kerak vaqtda ularni tiklashimiz mumkin. Bu jarayon xotira obrazlari sifatida jonlanadi. Yoki, tasavvurlar shaklida ko'z oldimizga keladi. Xayol obrazlari tasavvur obrazlaridan o'ziga xos tomonlari bilan ajralib turadi. Tafakkur va xayol oralig'ida uzviy, mantiqiy birlik, bog'liqlik bor. Ammo, o'ziga xos farqlari ham bor. Bularni ajrata olish darkor. Inson biror murakkab muammoni yechishi talab etilganda tafakkurga murojaat etadi. Bunday natijalarga erishish yo'llari mavjud bo'lsa, tafakkur orqali biz tafakkurdan ko'ra xayol kuchiga tayanamiz. Xayolning rivojlanishi konkret ko'rgazma obrazlardan mavhum tushunchalar orqali yangi xayol obrazlari ijod qilish tarzida amalga oshirib boriladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. «Ta'lim to'g'risida»gi qonun // «Barkamol avlod – O'zbekiston taraqqiyotining poydevori». – Toshkent: O'zbekiston, 1997. O
2. O'zbekiston Respublikasi Davlat ta'lim standartlari. O'zbekiston Respublikasi uzluksiz ta'lim standartlarining davlat tizimi. Oliy ta'lim. 5141600 – Boshlang'ich ta'lim va sport–tarbiyaviy ish yo'nalishi. – Toshkent: 2006.
3. O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'limning me'yoriy hujjatlari. – Toshkent: 2001.

4. Yuvmitov, A., & Hakimov, S. R. (2021). Influence of seismic isolation on the stress-strain state of buildings. *Acta of Turin Polytechnic University in Tashkent*, 11(1), 71-79.
5. Шаропов, Б. Х., Хакимов, С. Р., & Рахимова, С. (2021). Оптимизация режимов гелиотеплохимической обработки золоцементных композиций. *Матрица научного познания*, (12-1), 115-123.
6. Ювмитов, А. С., & Хакимов, С. Р. (2020). ИССЛЕДОВАНИЕ ВЛИЯНИЯ СЕЙСМОИЗОЛЯЦИИ НА ДИНАМИЧЕСКИЕ ХАРАКТЕРИСТИКИ ЗДАНИЯ. *Acta of Turin Polytechnic University in Tashkent*, 10(2), 14.